

آن وقت همان کسانی که برخلاف شما اقدامات می کنند خود ملت حتی پیره زنها اصول آنها را بر می اندازند پس بدون جبن وترس باید قدم برای این اصلاحات برداریم . خصوصا مجازات و مجا که یکی از اصلاحات لازمه اجتماعی اصلاح مطبوعات است -- مطبوعات بزرگترین خطیب پرورش اخلاق ما مطبوعات بهترین وسیله انتشار علوم و معارف . مطبوعات که اساس آزادی اوبزرگترین اساس مشروطیت و حکومت ملی است آیا هیچ می دانید مطبوعات برای چه آنقدر دارای مقام بلند است فقط بجهت اینکه خطیبی است که می تواند صدایش را بتمام نقاط این مملکت برساند مطبوعات بهترین وسیله نشر معارف علوم است اگر قیافه مطبوعات از این حقیقت منصرف شد و یک قیافه نشر مفاسد بخود گرفت آیدار جامعه بازهمان مقام ارجمند برایش می ماند ؟ خیر نتیجه موجودیت یک عده از مطبوعاتی که لیاقت نشر محاسن اخلاقی را ندارند این است که سایر مطبوعات عالی را هم محو و معدوم میکنند روزنامه نگاری در مملکت ما یکی از آن کارهایی شد که وقتی دست شخصی از همه کارها در مملکت کوتاه می شود فکر میکند که برود یک روزنامه تاسیس کند و آنرا وسیله ارتزاق خود قرار دهد این یگانه راه نشر معارف است که برای ما مانده آنرا هم باین ترتیب خراب می کنیم ما می دانیم مطبوعات دارای مقام بلندی هستند و باید حافظان این مقام باشیم و نگذاریم که عده اشخاص نالایق داخل در این دایره شوند زیرا که آنوقت استفاده از لایق هم نمیشود کرد (گفتند صحیح است) پس باید یک قانونی وضع کرد که حیثیت مطبوعات محفوظ بماند و مطبوعات آنطوریکه باید بتواند عرض اندام کند کسیکه نمی تواند خطیب معارف و علوم بشود کسیکه نمی تواند منادی اصلاحات بشود روز نامه ننویسد ضرورت ندارد که روزنامه نویس شود بمجرد اینکه انسان توانست یک مقدار کاغذ و خرج طبع یک روزنامه را تهیه نماید بهر وسیله که هست یک امتیاز گرفته و روزنامه چاپ میکند و یک چیزهایی می نویسد که اسباب تنفر جامعه میشود این یکی از مفاسدی است که ما باید جلوگیری کنیم ما موظف هستیم و ناچاریم حتما از این امور جلوگیری کنیم کسی که میخواهد منادی اصلاحات بشود خودش باید حس اصلاح داشته باشد برای اینکه حفظ حقوق را بکند نه اینکه متوسل بیک سنخ حرفهایی که خارج از حدود اخلاق است بشود ولی متاسفانه امروز بسکه جماعت را عادت داده اند میگویند فلان نمره روزنامه را خوانده اید یا خیر ؟ امروز یک نمره عجیبی طبع شده هیچ چیز برای هیچکس باقی نگذاشته است این وقتی است که میخواهند تعریف او را بکنند این خیلی بدبختی است البته یک کسی که سرمایه علمی نداشته باشد و بخواهد چیزی بنویسد و آنهم وسیله ارتزاق او باشد باید همینطور هم باشد امانه آن کسی که نویسنده است و دارای مقام عالی است هیچوقت از دائره زبینه مطبوعات خارج نشده حیثیت مطبوعات را حفظ می کند از این جهت باید قانونی وضع کرده که شرافت و حیثیات مطبوعات را

حفظ کند یکی از چیزهایی که فوق العاده لازم است اصلاحات اخلاقی است هیچ متوجه شده ایم که بواسطه مفاسد اخلاقی روز افزون که در پایتخت مملکت اینهمه زیاد است چه بلاها و بدبختی ها بر جامعه نازل شده است و همچنین مناهی و منکرات روز افزون آیا نتیجه اشاعه این منکرات و مناهی چیست تنزل نسل - وجود امراض - بدبختی های فوق العاده - فلاکت - رفتن سرمایه فقیر شدن تمام افراد و بدون اینکه ملتقت باین مفاسد باشیم روز بروز زیاد می شود باید از حکومت درخواست کرد جلوگیری از این مفاسدیکه روح ایرانی را فاسد کرده بکند تا اقلا یک محسنات اخلاقی ثابت بماند یکی از اصلاحات لازمه اصلاحات اقتصادی است که مجبوریم فدا کاری کنیم و بازواید زندگانی مخالفت نمائیم - زواید زندگانی کهرها را خیم کرده و بکنی ملت را نیست نموده است زواید زندگانی است که زندگانی را بقر و فاقد کشانده است و الان می بینیم روز بروز روباز دیاد است البته وقتی که زندگانی مشرقی زندگانی رقابت است وقتی که می بینید هم دوش خودش دارای اسباب زینت است دیگری هم عقب آن میرود زواید زندگانی این مملکت را خراب کرده و اعضاء ادارات را بدزدی و ادار کرده است برای اینکه محتاج بزوائد زندگانی هستند این زواید تاجر و کاسب را از اعتبار انداخته است باب معاملات را مسدود کرده . این زواید روز افزون همان زوایدی است که ملل متمدنه دنیا ازورود به مملکت خودشان جلوگیری کرده و بار میکنند بطرف دول مشرق مخصوصا بایران پس باید مردم را از لوکس و زوائد کمرشکن حفظ کرد. اما مسئله اصلاحات اداری که بنظر بنده رسیده است ولی اگر آقای رئیس و آقایان مایلند به تنفس بنده عرضی ندارم والا اگر میل ندارید بنده حاضر عرایض خود را تمديد دهم .

نایب رئیس - برای اینکه بقیه نطق آقای حاج آقا را بدون خستگی استماع بفرمائید اگر بطوریکه آقای حاج آقا میفریند موافقت داشته باشید بقیه نطق آقای حاج آقا بماند برای بعد از تنفس یا در جلسه دیگر مخالفی نیست (بعضی تصدیق کردند) .

حاج آقا - برای بنده فرقی نمیکند هر وقت آقایان اجازه بدهند بنده حاضرم (در این موقع آقایان نمایندگان از مجلس خارج شده و پس از نیم ساعت مجددا جلسه تشکیل گردید)

نایب رئیس - آقای حاج آقا بفرمایند (اجازه نطق)

حاج آقا - چون عرایض بنده زیاد مانده و نیم ساعت هم از ظهر گذشته است و مجلس را ختم میفرمایند از این جهت بنده بقیه عرایض خود را برای جلسه آتی می گذارم ولی قبل از اینکه جلسه ختم شود عرض می کنم که اظهار عقیده بنده راجع بزمامداران ایام قنرت کرده ام این موجب سوء تفاهم شده و همچو تصور فرمودند که بنده تمام زمامداران را در عرض هم وظیفه ناشناس و غیر عامل بوظایف خود می دانم نه این طور نبوده و در پیشگاه عمومی هم این مطلب واضح است

که بیکسخت از زمامداران کاملا وظیفه شناس و عامل بوظیفه خود بوده اند و سابقا هم اشاره کرده ام که ملت نمیتواند بهیچ زمامداری نسبت عدم لیاقت یا خیانت بدهد مگر اینکه مجا که بشود و خیانت او معلوم شود هر کس را باید مجا که کرد کرده اگر وظیفه شناس است او را تقدیس و اگر وظیفه شناس نیست او را تقییح کرد و مکرر این را عرض کرده ام که زمامداران دوره قنرت را قبل از مجا که نباید محکوم بعدم وظیفه شناسی بدانند و جامعه هم باید آنها را بوظیفه شناسی نگاه نکنند تا آنها مجا که بشوند و نتیجه مجا که را اعلام و خدمت گذاری آنها را بملت خاطر نشان نمایند پس بدون مجا که اگر نسبتی بیکی از زمامداران داده شود گزاف و بیهوده است و جامعه هم باید بدون مجا که همه را عامل بوظیفه بدانند حتی اعضاء ادارات که شاید خیلی از اعمالشان پیش مردم مکشوف باشد ولی مادام که مجا که نشده اند نباید نسبت بد به آنها داد

سید علی الملک - با استناعت زمامداران کودتا **حاج آقا** - بله اعضاء ادارات زمامدار نبوده اند .

نایب رئیس - بعضی از آقایان اجازه نطق خواسته اند آقای ملک الشراء و آقای حاج شیخ اسدالله و آقای مستشار السلطنه چون وقت گذشته است اگر موافق باشند بماند برای جلسه آتی .

مستشار السلطنه - بنده میخواستم عرض کنم که اگر آقایان مستوفی الممالک مشیر الدوله هم ساکت باشند .

نایب رئیس - عرض کردم می ماند برای جلسه آینده در خاتمه نطق آقای حاج آقا اجازه بخواهید .

حاج شیخ اسد الله - بنده عرض میکنم نباید وقت مجلس را تلف کرد برای مذاکراتی که بالاخره نتیجه ندارد باید همین امروز خاتمه بمذاکرات داده شود بنده عقیده ندارم که برای جلسه آتی بماند **نایب رئیس** - چون وقت گذشته است میماند برای جلسه آتی دستور جلسه آتی اول بقیه اظهارات آقای حاج آقا - دوم قرائت راپورت اداره مباشرت سوم تعیین کمیسیون ها در خارج - چهارم خواندن بقیه اعتبارنامه ها (گفتند صحیح است) جلسه آتی هم روز سه شنبه ساعت قبل از ظهر خواهد بود .

مجلس سه ربع ساعت بعد از ظهر ختم شد
رئیس مجلس شورای ملی

جلسه ۲۱۹
صورت مشروح مجلس روز سه شنبه ۲۵ شهری حرم الحرام ۱۳۳۹ مطابق هفتم برج سنبله ۱۳۰۰

مجلس دو ساعت قبل از ظهر در تحت ریاست آقای موتن الملک تشکیل گردید صورت مجلس روز شنبه بیست و دوم ذی حجه را آقای آصف الممالک قرائت نمودند .
رئیس - نسبت بصورت مجلس اعتراضی

هست ؟

آقای سید یعقوب - بنده در آن توضیحی که آقای حاج آقا بعد از تنفس دادند عنوان خیانتی نسبت به زمامداران ندادند و نسبت به ایشان بوظیفه و عدم اینان بوظیفه اظهار کردند چون این عنوان بود خواستم یادآوری کنم.

رئیس - بسیار خوب دیگر اعتراضی نیست (اظهاری نشد) صورت مجلس تصویب گردید دستور امروز اولاً قرائت راپورت اداره مباشرت ثانیاً بقیه نطق آقای حاج آقا ولی چون بموجب قانون اساسی و نظامنامه بعد از اذعان شدن مجلس میبایستی خطاب به پیشگاه اعلیحضرت اقدس همایونی عرض شود آن خطاب به باطلاع آقایان نوشته شده و قرائت میشود که بعد از قرائت هیئتی بحکم قرعه تعیین و بحضور اعلیحضرت اقدس همایونی مشرف شده تقدیم نمایند.

(خطابه را آقای امیر ناصر بمضمون ذیل

قرائت نمودند)

پیشگاه مقدس اعلیحضرت قویشوکت همایونی سلطان احمد شاه خلدالله ملکه و سلطانه مجلس شورای ملی که بتفضلات الهی و عنایات کامله حضرت ولی عصر عجل الله فرجه و توجهات خاصه ذات مقدس شاهنشاهی افتتاح یافته و نگرانیهای نمایندگان که حاصل از یک فترت ممتد و بحران طویل بود در پرتو ذات اقدس ملوکانه بامیدواریهای کامل مبدل گردیده اولوظیفه خود میدانند که در تحت تهیج عواطف شاهطلبانه و تاثیر حسیاتی که ناشی از فرمایشات شاهانه است قبل از شروع بهر کاری بابرز مراتب سپاسگذاری و تقدیم ادعیه خالصانه و حق شناسی خود را قرین مباحث ساخته دائر بودن مجلس شورای ملی را بعرض پیشگاه اقدس برسانند.

مجلس شورای ملی که اثرات حوادث وارده بر مملکت را در مرکز و ولایات مشاهده نموده و غرضی جز ترفیه حال عموم و تنسیقات صحیحه و تجدید عظمت مملکت ندارد جدا معتقد است که در سیاست داخلی و خارجی باید تشبید مبانی استقلال کامل و آزادی و حیثیت مملکت بعمل آید و باتمام وسایل ممکنه باصلاحات اجتماعی و اداری که احتیاج شدید مملکتی ایجاب مینماید شروع نمود بواسطه رعایت مقدس مقام سلطنت عظمی و ایجاد کلام از ذکر طرق اصول معروضه خود داری میشود تا انشاءالله در موقع خود مسائل معهوده را بدولت اعلیحضرت شاهنشاهی خاطر نشان کرده و اجراء آنها خواسته شود.

رئیس - این لایحه بعد از آن که هیئتی معین شد در ظرف این دو روزه به پیشگاه اعلیحضرت همایونی تقدیم خواهد شد گویا از طرف آقای حاج آقا راجع بتقدیم و تأخیر دستور شرحی بمقام ریاست کتباً عرض شده بود.

رئیس - (خطابه به آقای حاج آقا) راپورت اداره مباشرت در دستور سابق قبل از نطق جنابعالی معین شده بود و چون جزو دستور امروز هم هست و نطق سرکار هم قطع شده است و تقریباً ۷۰ ساعت از آن گذشته لذا مجبوریم قرائت آن را مقدم

بداریم و گمان نمیکنم از تأخیر یکی دوساعت ضرری برسد.

حاج آقا - برای بنده فرقی نمیکنند ولسی چون در جلسه سابق راپورت اداره مباشرت که در دستور بود حاضر نبود بنده شروع به نطق کردم امروز هم فرقی نمیکنم اول راپورت اداره مباشرت را قرائت نمایم.

رئیس - راپورت اداره مباشرت حاضر است ولی قبلاً باید چند کلمه بعرض آقایان برسانم. در موقعی که بنا بود هیئت رئیسه دائمی معین شود آقای ارباب کیخسرو دوفقره رقعہ به بنده نوشتند که بعرض مجلس برسانم و مقصودشان این بود بواسطه کسالتی که دارند مجلس شورای ملی ایشانرا از مباشرت معاف نماید. بنده بجهت اینکه وجود ایشان را در هیئت رئیسه بواسطه کفایت و کاردانی که دارند خیلی لازم می دانستم از قرائت رقعہ ایشان در مجلس علنی خودداری کردم (بعضی تصدیق کردند) ولی باوجود اخفای آن مراسلات گویا بعضی از آقایان ملتفت شدند که ایشان مایل باین شغل نیستند و قبول نخواهند فرمود. باین جهت در موقع انتخاب مباشرین اسم ایشان را در رقعہ رأی نوشته بودند ولسی خوشبختانه بیش از اکثریت قانونی در باره ایشان رأی داده شده و هیئت رئیسه و آقایان و کلاء بایشان اظهاراتی کردند و نتیجه اظهار ایشان این شد که ایشان باوجود خستگی که داشتند و بهیچوجه مایل باین کار نبودند مجدداً حاضر شدند خدماتی را که تا بحال بمجلس شورای ملی کرده اند ادامه بدهند اینست که من باب قدردانی و امتنان شخص بنده و هیئت رئیسه لازم دیدیم مراتب را بعرض مجلس شورای ملی برسانیم چنانچه سابقاً هم عرض کرده ام زحمات و خدماتی که آقای ارباب کیخسرو ازدوازه سال قبل تا کنون داشته و دارند از قوم بیان بنده خارج است و البته آقایان بخوبی همینقدر که این راپورت قرائت شود بهتر ملتفت خواهند شد که ایشان در گذشته بچه محظورات و فشارهایی دچار شده اند و باچه مقاومت کرده اند (اغلب تصدیق نمودند).

(آقای امیر ناصر راپورت اداره مباشرت را بمضمون ذیل قرائت نمودند) (بتاریخ ۱۸ اسد توشقان نیل ۱۳۰۰)

اوضاع مجلس شورای ملی در شانزدهم محرم مطابق ۱۳ قوس بارس نیل ۱۲۹۳ الی ۱۵ شوال ۱۳۳۹ برابر اول سرطان تخاقوی نیل ۱۳۰۰ مصادف با روز افتتاح مجلس دوره چهارم تقنینیه مقام منبع مجلس شورای ملی شیدالله ارگانه باحسن نیت و نظری که آقایان نمایندگان محترم دوره دوم دوره تقنینیه بنده داشته و در آغاز دوره مزبور بنده را برای اداره مباشرت انتخاب فرمودند و بعد نیز همان حسن نیت و نظر تأیید شده است تا آغاز افتتاح مجلس دوره چهارم که ۱۲ سال تمام میشود بنده بآن سمت مفتخر بوده هرچند در دوره دوم و سوم اعضا دیگر نیز به همکاری بنده شرکت داشتند ولی همینکه هر دوره منقضی شده بنده تنها مانده و اوقات فترتهای پر زحمت و خطرناک سه ساله

بین دوره دوم و سوم و پنج سال و هفت ماهه بین دوره سوم و چهارم به بنده متفردا محول بوده بدون این که بخوایم بشرح تحمل زحمات و مخاطرات دوره های فترت پردازم یا از خدمات مجانی خود در نه سال ایام فترت دودوره که فقط برای اداء وظیفه ایرانیت بوده بسخن رانم سیاس خدای بجا میآورم که باز پس از یک دوره فترت متعادلی ۵ سال و هفت ماه شمسی و هشت روز بین دوره سوم و چهارم تقنینیه از تاریخ ۷ محرم ۱۳۳۴ برابر ۲۲ عقرب توشقان نیل ۱۲۹۴ الی ۱۵ شوال ۱۳۳۹ مطابق اول سرطان تخاقوی نیل ۱۳۰۱ مرتبه دیگر موفقیت حاصل است در تعقیب کتابچه سرگذشت تقدیمی در آغاز دوره سوم تقنینیه حاوی شرح قضایای دوره دوم تقنینیه و ایام فترت بین دوره دوم و سوم اکنون بتوانم محترماً خاطر محترم آقایان نمایندگان عظام دوره چهارم معصوف و مستحضر دارم تمام آنچه با اداره مباشرت مجلس سپرده بوده از باغ و آب و ابنیه و اثاثیه و دفتر و اسناد و کتابخانه و غیره بدون هیچ کم و کاست و عیب بلکه با فزونی بمجلس مقدس دوره چهارم تقنینیه ارائه و تسلیم نماید الا در قسمت هائیکه دولت قهرا از مجلس برده و شرح آنرا در این کتابچه ملاحظه خواهید فرمود. مالیه محاسبات مجلس

رئیس - در اینجا ارقام و اعدادی نوشته شده چون مفصل است قرائت نمیشود.

(بقیه راپورت بمضمون ذیل قرائت شد)

مطابق شرح مندرجه در کتابچه حاوی کلیه محاسبات امور اداره مباشرت مجلس در تاریخ غره رجب ۱۳۲۷ لغایت ۵ صفر ۱۳۳۳ برابر اول جدی بارس نیل ۱۲۹۳ کلیه صورت محاسبات مجلس شورای ملی تا تاریخ آخر قوی نیل مزبور بمجلس شورای ملی تقدیم و در جلسه ۵ شنبه ششم حوت بارس نیل تصویب و تفریغ گردیده است و با اینکه بیوسته بدون فوت وقت در موقع خود برده و صورت محاسبات اداری تقدیم میشده در مواقع افتتاح مجلس بر وفق مصوبه مجلس و در هنگام فترت مطابق احکام و تصویب نامه های دولت بوده متأسفانه تعطیل دوره دوم و سوم بدون مقدمه بوقوع پیوسته و از همین جهت تصویب صورت محاسبات از آغاز سنه توشقان نیل ۱۲۹۴ الی افتتاح مجلس دوره چهارم معوق مانده اینک خلاصه کلیه محاسبات را در آخرین راپورت بعرض میرساند.

۱ مطابق بودجه مصوبه مجلس شورای ملی در جلسه یکشنبه چهارم دلو بارس نیل برای مخارج ۳ ماه و ۱۸ روز تا لغایت آخر حوت سنه مزبوره موافق مواد (۱) الی (۵) ضمیمه (۱) پس از وضع پانصد و هفتاد و دو تومان و چهار هزار دینار قیمت ذغال سنگ مصوبه که قبلاً خریداری و جزو محاسبات سابق آمده بقیه مبلغ بیست و چهار هزار و هشتصد و شش تومان و سه هزار بشرح ذیل تصویب گردیده و مخارج سه ماهه سنه مزبوره نیز در ضمن آن مندرج است.

تصرفه - مخارج هیجده روز در جزو محاسبه قبل تقدیم شده بوده است صورت ذیل با آنکه به تصویب مجلس رسیده و تفریغ شده فقط برای تکمیل

معنوی منظور نمایندگان جمعی تصدیق نمودند)

رفعت الدوله - بنده از طرف خود نمایندگان محترم کرمان بلکه از طرف تمام اهالی کرمان بواسطه نسبتی که آقای ارباب کیخسرو راجع بکرمان دارند خدمات ایشان را تشکر و تقدیر کنم و بعد از این نباید بخدمات آقای ارباب کیخسرو تاسی کرد و باید تقدیر کرد و زحماتی که مشارالیه در باره مجلس شورای ملی تحمل نموده اند واقعاً آقای ارباب کیخسرو وفاداری و مشروطه خواهی و ملت خواهی نموده است اما نسبت به مستخدمین مجلس شورای ملی چون منزل بنده در همسایگی مجلس است همیشه اوقات از اوضاع مجلس مسبوق هستم و در این مدت شش ساله بخوبی مطلع بودم و اینجامیادم و میدانم اجزاء همیشه مواظب بودند و هیچوقت از کار خودشان غفلت نمیکردند و در ایام مجامعه و دوره های فترت با کمال سختی و بدبختی گذران کرده اند بر ذمه آقای رئیس و سایر نمایندگان محترم است کدر بودجه یک رعایت خوبی از آنها بکنند که جبران خدمات گذشته ایشان شده و اسباب رفاهیت آنها بعمل آید (بعضی تصدیق نمودند)

آقای سید یعقوب - چون آقایان نمایندگان شرح مفصلی از زحمات آقای ارباب کیخسرو تقدیر کردند بنده هم بنوبه خود خدمات ایشان را تصدیق نموده و عرض میکنم که آقای ارباب کیخسرو یک مدیر خیلی خوبی هستند و خداوند خوب مدیری بمجلس کرامت فرموده است. بدبختی راجع بملت است که هر کسی توجه بملت داشته باشد ترقی از برای آنها نیست اگر اجزاء اداره مباشرت در یک وزارت خانه دیگر بودند خیلی ترقی از برای آنها بود و مواجب های گزافی داشتند و علت این مسئله این است که ملت هنوز بآن سعادت نرسیده است که مستخدمین واقعی خود را ترقی بدهد بنا بر این بنده بقدر خود خیلی اظهار تقدیر و تحسین میکنم و از زحمات آقای ارباب کیخسرو و اعضاء مجلس و همینطور از زحمات اعضاء مباشرت که در دوره های فترت در مقابل این سیل هائی که نزدیک بود بنیان مشروطیت را از بین ببرد این بدبخت ها در مقابل تمام این سیلها ایستادگی نمودند و بهر بی اعتنائی که نسبت بآنها شد مقاومت کردند مسلم است مجلس شورای ملی انشاء الله اول قدمی را که میخواهد در سیاست بردارد باید از استحکام مشروطیت باشد تا اینکه اساس فترت را از بین ببرد و واضح و آشکار گردد که اساس مملکت اساس دیگری است حکومت با ملت است و حکومت افرادی از بین رفته است و کسانی را که بملت در حقیقت خدمت کرده اند یادش باید داد و در خاتمه یک مطلبی را بنده از آقای ارباب کیخسرو درخواست می نمایم و آن اینست که بآن جدیتی که در گاد داشتند چطور شد آن آثاری که مجاهدین در مجلس گذاشتند که خود هم زحمت کشیده ام ولو اینکه چیزی نبود لیکن این توپ و تفنگ آثار مشروطیت بود خوب بود جدیت میکردند و آنها را بر میگرددانیدند.

ارباب کیخسرو - بنده از حسن ظن آقایان و اظهاراتی که فرمودند خیلی متشکر هستم و البته بنده از تحریر و تقدیم این راپورت نظریه نداشتم

مشروطه خواهان است و یکی راجع به محاسبات است که بکسی بدون محاسبات مراجعه می شود. اما عملیات آقای ارباب کیخسرو حقیقتاً قابل تقدیر و تمجید است و چند روز قبل که بنده از کناره گیری ایشان مطلع شدم بی اندازه متاثر شدم بعد که فرمودید مسئول شدن خیلی مشغوف و مسرور شدم و البته باید تمام ما خوشوقت باشیم اما اینکه در راپورت راجع بحواله یکصد و پنجاه تومان آقای شریعتمدار حواله دهنده تعبیر کرده اند به زمامدار البته تصدیق می کنند و معلوم است که سید ضیاء شریر خائن هرگز زمامدار ایران نمی تواند باشد و خواهش می کنم از آقای ارباب کیخسرو که این عبارت را از راپورت خودشان پس بگیرند

رئیس - آقای حاج آقا اجازه

حاج آقا - بنده در زمینه این راپورت می خواستم عرض کنم که حس وظیفه شناسی نتیجه اش این است که آقایان نمایندگان محترم ملاحظه می فرمایند یعنی بعد از یک مدت طولانی دوره فترت یک اساسی که به یک کسی سپرده شد همانطور که بوده با حسن وجه تحویل داده شد بنده از خدمات آقای ارباب کیخسرو همانطور که آقای رئیس و هیئت رئیسه تشکر فرمودند بنده هم بنوبه خود تشکر می کنم ولی مطلبی که می خواستم عرض کنم راجع باعضاء و اجزاء است که خود آقای ارباب هم راجع بفلاکت و بدبختی آنان تذکر داده اند بنده عرض می کنم که اعضاء و اجزاء مجلس شورای ملی هم مانند سایر اصول و قوانین مشروطیت در دوره فترت فراموش نیستی شده و بالاخره بدبخت بودند و امیدوارم امروزه که دوره فترت گذشته و مجلس شورای ملی مفتوح گردیده همانطوریکه سایر اصول مشروطیت باید زنده شود ملاحظه اعضاء و اجزاء مجلس شورای ملی هم که از اجزاء مشروطیت و از طبقات مشروطیت هستند شده حق شناسی از آنها بشود.

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده چون اساساً متقدم که هر کس بوظیفه خودش رفتار بکند و راستی و درستی در انجام وظیفه اش بعمل بیورد البته باید مورد یاداش واقع شود بنده هم بنوبه خود زحمات آقای ارباب کیخسرو را در انجام وظیفه مرجوعه بایشان تقدیر میکنم و لیاقت و کفایت و حسن عمل ایشان را هم تصدیق میکنم و همانطوریکه آقای حاج آقا فرمودند لازم می دانم توجه نمایندگان محترم را بطرف روسای اجزاء اداره مباشرت و اجزاء مستخدمین و عموم اشخاصی که در این بهارستان هر کدام هر یک سمتی مستخدم هستند جلب کنم و همینطوریکه در راپورت قید شده بود نمایندگان محترم هم مستحضرنه رؤسای مستخدمین جزء مستخدمین جزء مستخدمین از جمله اشخاصی هستند که همیشه در ایام فترت تحمل هر گونه نمایالت را کرده اند و هر گونه خدمات و سختی ها را دیده اند و باز از نقطه نظر علاقه مندی به مجلس در مجلس شورای ملی باقی مانده اند و بسط اداره دیگری متوجه نشده اند و با کمال راستی و درستی وظائف خود را انجام داده اند (اغلب تصدیق نمودند لهذا بنده لازم می دانم که نمایندگان محترم در آتیه خیلی نزدیکی توجه خاصی راجع باجاء مستخدمین مجلس شورای ملی فرمایند و البته یک یاداش مادی علاوه بر یاداش

جز اینکه يك مدتی خانه ملت بی حساب مانده بود حالا که صاحبان آن آمده اند خواستم صاحبان خانه را بوضیعت خانه شان مطلع کرده باشم و اگر جزئی خدمتی از بنده یا رفقای بنده که در هر دوره در مباشرت بوده اند بر روز کرده است همان قسم که در راپورت عرض کرده ام اقتضای اظهار امتنان و رضایت بهر اسمی که باشد متوجه است باجزاء جزء و آن رنجبران و زحمتکش های حقیقی که با کمال صداقت و فداکاری و دلسوزی خدمات خودشان را انجام داده اند افتخار بنده را فراهم کرده اند اما راجع بقسمتی که آقای سید یعقوب فرمودند خودشان میدانند مسئله توپ و تفنگ بوده است و بنده یک قوه توپ و تفنگی نداشتم که در مقابل اوامر دولت يك مدت زیادی مقاومت کنم هر قسمتی را که بنده داده ام اقلاً دو ماه مقاومت کرده ام بنده نمیخواهم بشرح آن بپردازم همین قدر عرض میکنم هر قدر که از عهده بنده بر آمده است مقاومت نمودم ولی متأسفانه مسئله از قوه بنده خارج میشد ولی در قسمتی که آقای و توفیق الدوله بردند مسئله مقاومت نبود ایشان دو هراده شنید فرستادند اینجا و حاجت دولت را به تویهای هشت سانتیمتری بیان فرمودند که این تویها را برای موقع مخصوص میخواهم البته تصدیق میفرمائید وقتی که موقع حاجت از نافوسهای کلیسا توپ میریزند و بیجنگ میفرستند چنانچه عرض کردم در قسمتهای قبل مقاومت شد ولی در این قسمت چون مورد حاجت بود البته مقاومت و مخالفت لازم نبوده است و تصور می کنم بنده در هر موقع بوظیفه خود عمل کرده ام. جمعی تصدیق کردند.

حاج شیخ اسدالله - بنده نظریات خود را قبلاً راجع باقدامات آقای ارباب کیخسرو عرض کرده ام و نسبت به مستخدمین جزء هم باید اداره مباشرت يك پیشنهادی بکنم که فقط با اظهار تأسف و تأثر نگذرد و نتیجه عملی داشته باشد آنها هم نه از نقطه نظر اضافه حقوق بنده در آن نظر ندارم بلکه از نقطه نظر مراعات قدردانی و حق شناسی باید رعایت حال آنها بشود زیرا اینها يك عهده هستند که در اینجا ثابت و برقرار مانده اند و بوظایف خود عمل کرده اند و بعضی از آن بیچارگان هم بواسطه پیش آمد ها و فحطی ها شاید بواسطه ضیق معاش تلف شده اند از این مطلب میکنم و راجع به يك قسمتی که میخواهم از آقای ارباب کیخسرو بپرسم این است که در ضمن راپورت اشاره کرده اند با آقای مهام الدوله که نسبت به آب بهارستان عرض عالی بدلیه داده بودند آیا نتیجه چه شد آب را تصرف کرده یا بحال خود باقی است.

ارباب کیخسرو - چنانچه عرض کردم بنده از طرف اداره مباشرت هیچوقت ایشان را ذبیق نمی دانستم و همین واسطه نه اظهارات ایشان را پذیرفتم و نه آب بایشان دادم.

حاج شیخ اسدالله - دولت چه کرد.

ارباب کیخسرو - بنده از اقدامات دولت هیچ اطلاعی ندارم.

رئیس - آقای نظام الدوله (اجازه نطق)

نظام الدوله - عرض بنده اظهار امتنان و تشکر بود از آقای ارباب کیخسرو که خانه را که از طرف ملت بایشان سپرده شده بود دومرتبه بهمانحال اولیه بملت تسلیم نمودند و امیدوارم این خدمات سر مشق

زمامداران آتیه بشود.

رئیس - آقای آقامیرزا محمد صادق طباطبائی اجازه.

طباطبائی - بنده در بدو مجلس در مقدمه راپورت آقای ارباب پس از بیانات آقای رئیس تصور میکردم که دیگر محتاج نیست از طرف نمایندگان اظهار می شود زیرا بیانات آقای رئیس از طرف عموم نمایندگان است حالا می بینم آقایان يك يك احساسات خودشان را اظهار می نمایند برای اینکه عدم اظهار عقیده از طرف بنده علامت سکوت نباشد عرض میکنم که تمام صورت جلسه های دوره های مختلف مجلس تمام مشغون از مراتب لیاقت و صداقت و خدمتگذاری آقای ارباب کیخسرو و سوابق ایشان است و با سابقه که ما از عملیات ایشان داریم انتظامات مجلس چیز فوق العاده نیست زیرا همیشه اینطور انتظامات از ایشان دیده شده و گمان می کنم فرمایش آقای رئیس مطابق احساسات تمام و کلاه بود (جمعی تصدیق کردند) و اظهار يك يك چندین ازومی نداشتم.

رئیس - هر چه درباره آقای ارباب کیخسرو گفته بشود کم است باین ملاحظه بنده خواستم خود آقایان نمایندگان هم کسابقاً فرموده بودند بنده از اینکه راپورت از کمیسیون بمجلس خواهد آمد اظهاراتی دارند چون امروز موقع بود خواستم اگر آقایان اظهاراتی دارند بفرمائید و حالا اگر مجلس موافق باشد باین مسئله خاتمه میدهم و راپورت هم بکمیسیون محاسبات ارجاع میشود و داخل میشود در مطلب دوم دستور در این موقع آقای حاج آقا بر حسب اجازه آقای رئیس برای اظهار بقیه نظریات خود در محل نطق حاضر شدند.

حاج آقا - بنده تصور میکنم که وقت خیلی گذشته است و عرایص بنده امروز تمام نمیشود اگر از اول جلسه وقت داشتم تمام می شد ولی چون مفصل است امروز تمام نمیشود پس اگر اجازه فرمائید تا موقعیکه مجلس مقروح است و ختم نشده عرایصم را عرض کنم و چون تمام نخواهد شد بقیه بماند برای جلسه دیگر یا اینکه کلیتاً در جلسه دیگر عرایص خودم را عرض کنم حالا هر طور بفرمائید بنده حاضریم.

رئیس - مجبور نیستید حتماً امروز تمام کنید هر قدری می توانید امروز بگوئید و بقیه برای يك یا دو جلسه دیگر.

حاج آقا - بسیار خوب بنده قبل از اینکه وارد شوم به بیان بقیه نظریاتی که از اصلاحات عمومی داشتم همینقدر عرض می کنم چون بزرگترین چیزیکه برای پیشرفت نظریه اصلاحیه لازم میدانم و حدث نظر و اتحاد و کلاه است با یکدیگر و این بزرگترین علت موفقیت در اصلاحات است از این جهت در مقابل هر پیش آمدی با کمال خون سردی و ملامت و با کمال سکونت و آرامش عرایص خودم را عرض کنم در همین حال فرشته راهنمای من همان وجدان من است و مادام که وجدان من امری کند این اصلاحات را که در نظر گرفته ام و نتیجه تجربیات دوازده ساله بنده است بیان کرده و میکنم و همین قدر عرض میکنم که آزادی عقیده یکی از حقوق مسلمه نمایندگان است و با اصول آزادی عقیده می توان موفق با اصلاحات شد چنانچه سابقاً عرض کردم بنده اصلاحات را آنطوریکه

معنی عرض اندام کند یعنی باید مجازات و مکافات و پرسش در کار باشد والا مسئولیت را توقع کردن لغو و غلط است در تمام دوره فترت بلکه از اول مشروطیت تا امروز اگر مفاصدی را به بنیم همان نبودن حس وظیفه است و بخوابیم تعقیب کنیم نقطه حقیقی آن مفاصد و علت العلل آن بدبختی ها را می بینیم همان نبودن حس وظیفه است چون حس وظیفه نبود بزرگترین مواقع استفاده ایران در این مدت جنگ بین المللی از حوادثی که ملل ضعیفه دنیا از آن استفاده ها کردند از دست رفت علاوه بر عدم استفاده شاید بار های سنگین تری بردوش این مملکت افزودند در این موقع باید متذکر شد که رژیم وضعیت ادارات امروزه فاسد ترین ترتیب اداری است که میتوان در دنیا تصور نمود و هیچ عضو اداری را از کوچک و بزرگ در این مملکت نمیتوان تصور نمود که خود را مسئول مقام عالی تری دانسته و با لزوم اداری وظیفه را حس نماید اصلاحات اداری بزرگترین امری است که توجه نمایندگان محترم را بایستی بخود معطوف دارد و بایستی بکلی اساس اداری امروزه را خراب نمود و مجدداً ساخت زیرا که اگر غیر از این ترتیب قدمی رو باصلاح بردارند فقط ظاهر سازی و ماسک مالی شده مثل يك بنیان پوسیده است که بخواهند با استعمال الوان زینت شده و نقش و نگارهای فریبنده آنرا حفظ نمایند یقین است که این بنا بالاخره بنیان فاسد خود را نشان داده و خراب خواهد شد و قبل از تمام اصلاحات بایستی توجهی بمالیه و تشکیلات مالیه نمود خوب است نظری بمالیه این مملکت که روح جریان ادارات دولتی است نموده و به بنیم آبا آنطوریکه باید و شاید هست یانه وزارت مالیه کنونی در مملکت ایران فقط از نقطه نظر تشکیلات اداری و لزوم دارا بودن يك وزارت مالیه در مملکت مشروطه است ولی به وظائف این وزارتخانه که عبارت از تعدیل بودجه و مواظبت در عدم فزونی خرج بردخل و تقبیل مخارج و تکثیر عایدات است عمل ننموده اند بلی وزارت مالیه بایستی از افراط و تفریط مالیه و خزانه دولت جلوگیری نماید یعنی مطابق عایدات معلوم خود مخارج تعیین نماید اولین وظیفه مجلس شورای ملی نظارت در مالیه مملکت است البته آقایان مستحضرنه که روح و اصل مشروطیت این است که ملت نظارت بر خرج و دخل خود داشته باشد و این مسئله بایستی مقدم بر تمام مسائل باشد زیرا که اگر امر مالیه اصلاح شود تمام دوائر اصلاح خواهد شد در این مدت شانزده سال که از عمر مشروطیت گذشته هیچ نشده که بودجه از نظر مجلس شورای ملی بگذرد ما بایستد هیچ پیشنهاد را از دولت قبل از تسلیم بودجه قبول ننمائیم پس از آنکه از اوضاع جمع و خرج مالیه مملکت مطلع شدیم البته آنوقت حاضریم که هر پیشنهادی را پذیرفته چاره جوئی کنیم والا اگر مثل دوره های گذشته باشد من خودم شخصاً حاضر نیستم که هیچ لایحه راجع ببودجه را تصویب نمائیم مگر آنکه ابتداء از بودجه مملکت مطلع شده و یقین بر لزوم مخارجی که دولت پیشنهاد می نماید نموده و حس کنم که مخارج را مساوی با زندگانی عادی قراردادند آنوقت حاضریم قبول کنیم زیرا مخارج بایستی بعد از لزوم و متناسب با زندگانی ما باشد اگر يك نفر کاسب

یا تاجر یا ملاک که دارای عایدی معینی است زمینه مغارج خود را مساوی با مغارج شخصی قرار دهد که عایدش ده مقابل اوست البته او را سفته و معجور خوانده و حکم بجنون او میدهند زندگانی اداری هم بر روی همین زمینه است مستخدمین و اجزای ادارات از اعلای درجه تا ادنا درجه جزء بایستی مطابق زندگانی هادی ما استخدام شده و شهریه بگیرند اشخاصیکه بدون هیچ ملاحظه موجب های گزاف برای مستخدمین ادارات وضع نمودند با آنها دشمنی نموده و آنها را از زندگانی و سعادت آتیه محروم نموده اند برای اینکه اگر شخصی عایدی خود را زائد دید البته وضع زندگانی خود را بر روی همان زمینه قرار خواهد داد اما مملکت نمی تواند متحمل این همه مغارج زائد شود و مجبور میشود از عایدی این شخص بکاهد بالاخره آن شخص که زندگانی خود را بر روی یک ترتیبات عالی تری قرار داده بواسطه رقابت های مترقی مجبور است همان زندگانی خود را ادامه دهد و وقتیکه ادامه داد یا معدوم می شود و یا شرافت و حیثیتش از بین رفته و بالاخره متوسل بمداخل غیر مشروع و تملق این و آن میشود و آنوقت سبب این بدبختی را همان اشخاص باید دانست که موجب های گزاف برای اجزای ادارات قرار داده بلی بایستی باندازه دخل خودمان برای اعضاء ادارات حقوق قرار دهیم یکی دیگر از چیزهایی که تحمیل بر بودجه مملکت است وجود وزارت خانه های متعدد و اجرای لانهایی است که هیچ مصداق خارجی ندارد بنده نمیخواهم تصریح کنم فقط بطور کلی عرض میکنم این وزارت خانه ها برای چیست؟ آیا برای مسئولیت اشخاص است و یا فی الحقیقتاً محتاج بوجود آنها هستند در اول مشروطیت قسمتی از وزارتخانه ها جزء یک وزارت خانه های دیگری بود بعد آنرا مجزی کرده اند در صورتیکه بنده هیچ منطقی برای تجزیه آن نتوانستم بفهمم برای اینکه هیچ فرقی در عملیات آن اداره بعد از تجزیه پیش نیامده مثلا وزارت فواید عامه سابقاً جزء وزارت علوم بود آیا آن وقت در اجرای تکالیف خود کمتر از امروز که ادارات وزارت خانه و بودجه علیحده است موفقیت داشت آری همین وزارتخانه های متعدد و استخدام اجزاء نه از نقطه نظر کار بلکه از نقطه نظر اینکه بایستی اشخاص مشغول شوند که فقط از نقطه نظر دسته بندی و وساطت مشغول شده اند سبب شده که کلیه اشخاص از کلیه اعمال مفیده کناره گرفته فقط منتظر ارتزاق از دوائر دولتی شده اند اگر دوائر ما بعد از زوم مستخدم گرفته و اعضاء و اجزای آن را از روی سابقه قبلی معین مینمودند اشخاص وقتی که ملاحظه مینمودند در اداره محل خالی نیست و یا از عهده و یا امتحان بر نمی آیند البته کار دیگری برای خود فکر میکردند فکر زراعت میکردند فکر تجارت میکردند عقب احداث معدن میرفتند و بالاخره کاری برای خودشان پیدا می نمودند نه اینکه تمام هم خود را صرف این بکنند که در ادارات دولتی مستخدم بشوند پس باید این اعضاء لایتنامی را کم نموده و زیادی آنها را بیرون کرد باید این سنخ ترتیبات اداری را منحل نمود و بر مردم گفت آقا ما در اینجا فلان کار را داریم باید به بینیم که میتواند از عهده انجام آن کار

برای ما مستخدمین را از نقطه نظر لیاقت انتخاب می کنیم ما باید تمام وساطت پیشه ها بگوئیم و وساطت نکنیم برای اینکه استثناء در کار نیست (چون اگر یک قانون اداری را استثناء کنند کار پیش نمیرود) آنوقت من که یک نفر از وساطت کنندگان هستم وقتی به بینم وساطت دیگری پذیرفته نمیشود دیگر وساطت نمی کنم رنجیده هم نمیشوم و از دست آن کسانی هم که میخواهند وساطت آنها را بکنم خلاص میشوم بالاخره این اصول از قانون اداری باید محو شود یکی نظارت و کنترل در عایدات و مغارج مالیه در لایحه ایران است مالیه این مملکت درست مثل یک اسطخری شده که چداول متعدده از اطراف رو باین اسطخر جاری است و هر چه در این اسطخر آب می آید بواسطه شبکها وزیر آب هائیکه دارد فرو میرود و ابداً این اسطخر مرطوب هم نمیمانند باز ما چداول تازه ایجاد کرده قناتهای جدید از اطراف تهیه میکنیم بعضی اینکه آب آنها باین اسطخر رسید فوراً بواسطه همان زیرابهای بزرگ تمام فرو میرود و چیزی باقی نمیمانند پس باید اول زیرابها را گرفت یعنی نظارت در عایدات و مغارج کرد بعد تهیه عایدی نمود گاهی شنیده میشود که مالیات وصول نشده خیر اینطور نیست توده مالیات بنده ایران همیشه پنج مقابل ده مقابل آنچه که در کتابچه های دولتی ثبت است میدهند اما کجا فرو میرود معلوم نیست در تمام این مدتیکه اینجا بوده اید از اول دوره مشروطیت تا بحال آید اید یک نظارت و کنترل حقیقی در مالیه ایران دایر بشود کجا دیدید و شنیدید اداره های نفتیش بر طول و عرض هم در دوائر مالیه تشکیل شده است مقتضای سیر متصل در گردش است باین حال آیا هیچ دیده و شنیده اید که بگویند فلان دزد را گرفته و فلان سارق را مجازات کرده اند پس بعقیده بنده باید یک نظارت جدی بر عایدات مملکت نمود و سعی کرد قانون نوشته اشخاصی معین کرد تا اینکه نظارت بمعنی حقیقی خودش اجراء شود دیوان محاسبات دوره دوم یک قسمت از این کار را تکفل می کردند بدبختانه قانون دیوان محاسبات نوشته شد ولی هیچ اثری از او نماند باید دیوان محاسبات ایجاد کرد و آن قانونی را که مدتها هم نمایندگان ملت در تشکیل آن قانون صرف شده تعقیب نمود یکی از جمله کارهائیکه مافوق العاده باید علاقه مند باو باشیم رسیدگی باعمال امنای مالیه ولایات است هیچ شاهد بینه برای عملیات آنها لازم نیست بهترین بینه که میتوان در موقع محاکمه با آنها گفت وضعیت قبل از استخدام و بعد از استخدام مدت قلیلشان است باید وضعیت و ثروت بعد از همین مدت قلیل استخدام آنها را مقایسه کنند و بگویند اینها از کجا آمده اگر این مسئله معین شد تمام ترتیبات واضح می شود گفتیم من وقتی دود را دیدم می گویم آتش است و او را متهم میکنم تا بنحاصکه تبرئه شود پس باید آنها را محاکمه کرد اگر تبرئه شدند خدمات خود را نشان دادند باید آنها را تشویق کرد والا مجازاتشان نمود اینها ثروت ملت است که نزدیک عهده معدودی جمع شده باید مصادره کرد ضبط نمود بمصرف خود ملت رسانید و در آن حین وقتی که ثابت شد دست خیانت بسوی بیت المال دراز کرده اند باید آنها را باشد درجه مجازات نمود این مجازات باعث یک ترس در عیبی می شود که بواسطه آن دیگری

نمی تواند دست خیانت به بیت المال دراز کند کم کم برای همین طرز یک ملکاتی در مستخدمین تولید میشود که آنها را با مانت سوق میدهد یکی دیگر از جمله چیزهایی که جزء اصلاحات لازمه و وظایف حقیقه است مقاومت در مقابل هراس تقراض و مالیاتی است قبل از تعدیل جمع و خرج ماهمیشه در مقابل استقراض و در مقابل پیشنهادهای با احتیاج تهدید میشویم اگر ما این دو اصل را مسلم کردیم که باید استقراض را تصویب بکنیم و هر کس بدون اجازه مجلس شورای ملی قرض کرد خودش مسئول اداره آن قرض باشد و در ضمن هم گفتیم هیچ مالیاتی را تصویب نمی کنیم یا بودجه را نیاورند مجبوراً خواهند آورد و ما موفق خواهیم شد که یک روز هم در عمر خودمان بودجه و تعدیل آنرا به بینیم.

رئیس - اگر میل دارید بقیه فرمایشاتتان بماند برای جلسه دیگر.

حاج آقا - هر طور بفرمائید بنده اطاعت میکنم.

رئیس - بقیه نطق آقای حاج آقا چون ظهر است می ماند برای جلسه دیگر.

حاج آقا - چون وقت گذشته است بقیه هریض خود را در جلسه آتیه بعرض آقایان نمایندگان محترم میرسانم.

رئیس - اسامی شش نفر از آقایان برای اینکه خطابه را تقدیم حضور مبارک اعلیحضرت همایونی نمایند استقراع میشود آقای سهام السلطان شروع باستقراع نمودند و آقایان ذیل بحکم قرعه معین شدند.

آقای وقار الملک - آقای آقا میرزا محمد نجات - آقای محمد هاشم میرزا - آقای میرزا ابراهیم خان - ملک آرائی - آقای شیخ الاسلام نماینده ملایر آقای آقا سید کاظم یزدی

رئیس - جلسه البته پس فردا سه ساعت ساعت قبل از ظهر خواهد بود و دستور آن از قرار است که هر س می کنم اولاً بقیه نطق آقای حاج آقا ثانیاً - اعتبارنامه های آقایان شیخ الاسلام اصفهانی و صدرائی و سدید الملک

ثالثاً - انتخاب کمیسیون ما در خارج از این قرار کمیسیون خارجه شش نفر کمیسیون داخله ۱۲ نفر کمیسیون نظام شش نفر کمیسیون عدلیه شش نفر کمیسیون قوانین مالیه دوازده نفر کمیسیون معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه هشت نفر کمیسیون پست و تلگراف و فواید عامه و فلاح و تجارت شش نفر و چهار کمیسیون دیگر هم در خارج توسط شعبات تشکیل خواهد شد که کمیسیون عریض و مرخصی و کمیسیون بودجه خواهد بود.

تدین - اجازه میفرمائید.

رئیس - بفرمائید.

تدین - نظر بعلاقه که هم-وم نمایندگان حاضره بانتهای آذربایجان دارند و بطور خصوصی مذاکره شده که بعد از رسمیت مجلس کمیسیون تحقیق انتخابات تشکیل شود و رسیدگی بانتهای آذربایجان بنمایند بنابراین بنده پیشنهاد می کنم که جزء دستور مجلس آتیه بشود (جمعی تصدیق نمودند)

رئیس - بنده می خواستم جزء دستور جلسه دیگر بگذارم که در مجلس علنی انتخاب شود حالا

می فرمائید با سایر کمیسیون ها در خارج انتخاب شود.

تدین - خیر در مجلس انتخاب بشود بهتر است.

رئیس - پس جزء دستور جلسه آتیه خواهد بود و در جلسه علنی انتخاب خواهد شد سایر کمیسیونها در خارج تعیین میشود (مجلس تقریباً نیم ساعت بعد از ظهر خاتمه یافت.)

جلسه ۲۲

صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه بیست و هفتم شهر ذی حجه الحرام ۱۳۳۹ مطابق نهم برج سنبله ۱۳۰۰

مجلس یکساعت و نیم قبل از ظهر در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید.

صورت مجلس یوم سه شنبه بیست و پنجم ذی حجه را آقای آصف الممالک قرائت نمودند.

رئیس - نسبت بصورت مجلس اعتراضی نیست؟ اظهاری نشده صورت مجلس تصویب گردید دستور امروز بقیه نطق آقای حاج آقا رسیدگی باعتبارنامه های آقایان شیخ الاسلام و مؤید الملک و صدرائی انتخاب کمیسیونها از خارج ولی از اعتبارنامهها فقط یک فقره حاضر است و اعتبارنامه شیخ الاسلام و مؤید الملک هنوز حاضر نیست گمان میکنم شعبات بکندری در رسیدگی باعتبار نامهها کوتاهی می کنند آقای شیخ الاسلام تقریباً چهل روز است در اینجا معطل مانده اند. باعتبارنامه های سایر نمایندگان که از اصفهان انتخاب شده اند رسیدگی شده و راپورت داده شده انتخاب ایشان هم از اصفهان بوده علنی ندارد که تأخیر بیفتد خواهش میکنم که شعبه پنجم برای جلسه آتیه راپورت ایشانرا حاضر نمایند که در آن خصوص رأی گرفته شود.

محمد هاشم میرزا - چون بنده عضو شعبه پنجم هستم عرض میکنم بواسطه ناخوشی شاهزاده نصرالدوله وغائب بودن آقای قوام الدوله و چندی از اعضاء شعبه و خروج مشیر معظم اکثریت حاصل نشده والا کوتاهی از طرف شعبه نشده.

رئیس - چند نفر حاضر نیستند؟

محمد هاشم میرزا - آقای عمید السلطنه آقای قوام الدوله نبودند. مشیر معظم هم که خارج شده است.

رئیس - عده اعضاء شعبه سیزده نفر است؟

محمد هاشم میرزا - خیر دوازده نفر.

رئیس - سه یا چهار نفر هم که نباشند باز هشت نفر باقی است و عده کافی برای رأی دادن هفت نفر است.

محمد هاشم میرزا - بلی، عرض میکنم که در این دوسه جلسه اخیر بعضی از آقایان حاضر نشدند باینجهت تأخیر شد.

رئیس - باید حاضر شوند بیجهت که یک شخص را نمیشود معطل کرد.

حاج شیخ اسدالله - اگر چه آقای رئیس شرحی راجع به عدم تشکیل شعبه فرمودند و همچنین شاهزاده محمد هاشم میرزا به عدم حضور بعضی از آقایان اظهار نمودند ولی باید آقایان تصدیق بفرمائید